

PEDAGÓGUSOK GYERMEKVÁLLALÁS UTÁNI SZEMÉLYISÉGVÁLTOZÁSÁNAK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA

Szalay Zsófia, szalay.zsofia.agota@sze.hu

Széchenyi István Egyetem Öveges Kálmán Gyakorló Általános Iskola

Bevezetés

A pedagóguspályán eltöltött eddigi hét évem alatt nemcsak a gyermekekkel, hanem a kollégákkal kapcsolatban is rengeteg tapasztalatot szereztem. Temérdek helyzetet (legyen szó konfliktusról, feladatátadásról, oktatásmódszertani kérdésről vagy egy gyermek motiválásáról) láttam egyéni és együttes erővel megoldani. De minden helyzet más és más. A tanári pályának - többek között - éppen ez adja a varázsát; nincs két ugyanolyan nap és nincs két ugyanolyan tanuló.

Pályám elején, amikor elbizonytalanodtam, megerősítésre vagy tanácsra volt szükségem, gyakran kértem ki kollégáim véleményét. Minden alkalommal maradéktalanul megkaptam a segítséget, de gyakran egy kísérő mondattal: „Majd te is máshogy fogod látni, ha majd lesz saját gyereked...” Valószínűleg igazuk is van, de ezt szeretném is bebizonyítani.

1. Irodalmi áttekintés

1.1. A pedagógusokról

1.1.1. Belső jellemzők

Egy pedagógus egy intézményen belül nemcsak egy szerepkör feladatait látja el. Az iskolában végezett tevékenységek összefüggésben állnak az iskolarendszer funkcióival, mely tevékenységek a rendszerben alkalmazott pedagógusok személyiségében kialakult társadalmi és szocio-kulturális eszmeiben és cselekedeteiben vannak jelen. (Trencsényi, 1988)

Egy pedagógusnak minden szerepkörben példamutatónak kell lennie, ehhez az alábbi jellemzők szükségesek Hegyi Ildikó (1996) írása nyomán:

- Kommunikációs képesség
- Konstruktív, didaktikai képesség
- Szervező képesség

- Helyzetfelismerési képesség
- Döntési képesség
- Alkalmazkodási képesség
- Tolerancia, kivárás képessége
- Identifikációs képesség
- Empátiás képesség
- Figyelemmegosztás képessége
- „Játszani tudás” képessége

1.1.2. Külső jellemzők

A pedagógusok tudásukat, eszméiket, elveiket adják át a tanulóknak, de a külsőjükre is vonatkoznak szabályok. Minden pedagógus személyisége és ízlése más és más, de vannak alapelvek, amelyek be nem tartása bizony következményekkel jár. Nemtetszésüket kifejezhetik a szülők, a tanulók köznevetsége tárgyai lehetünk, vagy akár fegyelmi eljárásban is részesülhetünk a vezetőség által. Az olvasott szakirodalom és a megélt tapasztalatok alapján egy pedagógusnak törekednie kell az ápoltságra, a példamutatásra és a visszafogottságra, hogy a munkája és a tudása tűnjön ki, nem pedig a külseje.

1.1.3. Képzettség

Egy pedagógusnak ismernie kell hatékony tanítási stratégiákat, módszereket és meg kell felelniük a pedagógus kompetenciáknak:

- A tanulói személyiségfejlesztése
- A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése
- A pedagógiai folyamat tervezése
- A szaktudományi tudás felhasználásával a tanulók műveltségének, készségeinek és képességeinek fejlesztése
- Az egész életen át tartó tanulást megalapozó kompetenciák hatékony fejlesztése
- A tanulási folyamat szervezése és irányítása
- A pedagógiai értékelés változatos eszközeinek alkalmazása
- Szakmai együttműködésre és kommunikáció
- Szakmai fejlődésben elkötelezettség, önművelés

1.2. A szülőkről

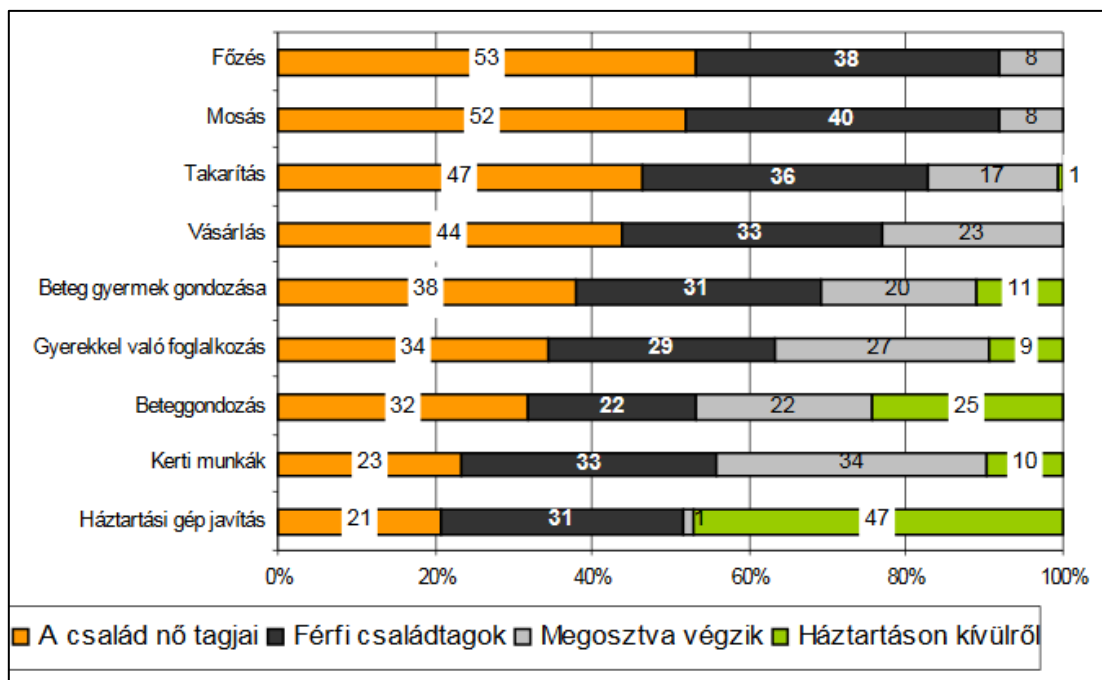
Tanulmányomban a szociológiai áttekintés és a nevelési stílusok, attitűdök (*Ranschburg, 1998; Maccoby és Martin, 1983*) után kitérek a szülői feladatokra. Ennek a témának a feldolgozására Bognárné Dr. Kocsis Judit: *A családi nevelés és a szülői hivatás sajátosságai, feladatai* című művét használtam, melyben 11 pontba szedi a szülők kötelezettségeit. Kiemelném a szeretet, a megértés, a hitelesség, becsület, a pozitív életszemlélet, a tisztelet és az alázat megismertetését, az emberek közötti kapcsolatok és pozíciók kiismerését, megértését és az ehhez való alkalmazkodást, továbbá a konfliktuskezelés különböző módjainak elsajátítását.

1.3. Pedagógusok, ha szülők és szülők, ha pedagógusok

1.3.1. Nemi szerepek

A korok előrehaladtával nagy gazdasági-társadalmi változásokon ment át az emberiség. Régi alapfelfogás, hogy a férfinak, mint családfőnek kell fenntartania a családot, neki kell a szükséges anyagi forrást megteremtenie. A nő fő szerepe a családban a háztartás vezetése és a gyermeknevelés. Ebben az időben a férfi nem igazán jelent meg a gyermek nevelési folyamatában, mert elfogadott volt, hogy ha ő hazaérkezik, pihenésre van szüksége, ilyenkor a gyerekek csöndben elvonultak, vagy dorgálást kaptak.

Nagy Ildikó kutatása a következő változást mutatja a XXI. századra. (1. ábra)

Forrás: Nagy, 2001

1. ábra Háztartási feladatok ellátása

1.3.2. Szerepösszeegyeztetés, szerepek közötti egyensúly, szerepkonfliktus

Fiatalon a szerepek többségét a gyermek, testvér, tanuló, barát összessége tette ki. Az idő múlásával és gyermekvállalással ezek a szerepek átalakulnak, a fontossági sorrend merőben megváltozik. A felnőtt értékeket és identitási tulajdonságokat képviselni kell, a férfi legyen férfi, a nő legyen nő. A férfi ezen kívül legyen édesapa, férj, a nő édesanya, feleség, és mindketten lássanak el dolgozó és barát szerepköröket. A szakirodalom kifejti a szerepek belüli, szerepek közötti, illetve személyiséggel előforduló konfliktusokat, valamint ezekre megoldást is kínál.

2. Kérdésfeltevések és hipotézisek

- A fővárosi pedagógusok között a külső és belső tulajdonságok pozitív változása nagyobb, mint a városi vagy községi tanároké.
- Az általános iskolákban tanítók belső személyiségjegyeinek pozitív irányba történő változása nagyobb mértékű, mint az óvodában, középiskolában vagy a felsőoktatásban dolgozó pedagógusoké.
- A nagycsaládos pedagógusoknál határozottabb a belső tulajdonságok pozitív változása, az 1-2 gyermeket nevelő pedagógusokhoz képest.
- A kisgyermeket nevelő pedagógusok türelmesebbek, mint az idősebb gyermekeket nevelők.

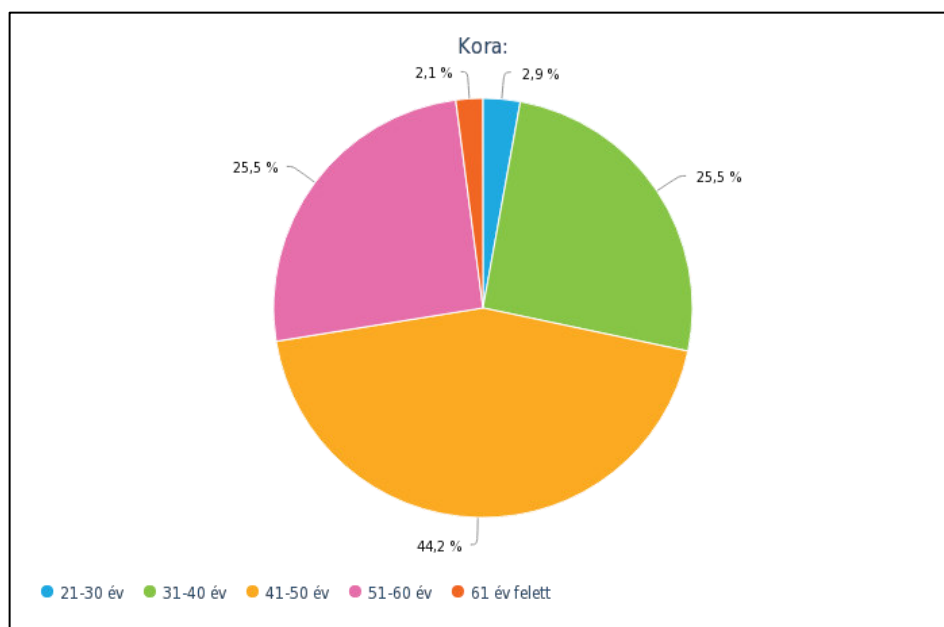
3. Anyag és módszer

3.1. Vizsgálati személyek

Terv szerint, minél több pedagógustárshoz szerettem volna eljuttatni a kérdőívemet. Ennek megoldására egy közösségi oldalt használtam, ahol több, nagy létszámú pedagóguscsoportba belépve osztottam meg a kérdőívemet. Végeredményül országosan 385 fő töltötte ki.

3.1.1. Vizsgált személyek kor szerinti eloszlása

Nagyon változékonynak tűnik a kor szerinti eloszlás. Legtöbben a 41-50 év közötti kategóriából kerültek ki, míg legkevesebben a 21-30, illetve a 61 év feletti kategóriából. Az utóbbi nem szolgált nagy meglepetéssel, ugyan előfordulhat, hogy nagyobb létszámban lehetnek az idősebb kollégák, de jóval kevesebben használják az internetet. (2. ábra)

Forrás: Saját ábra

2. ábra Vizsgált személyek kor szerinti eloszlása

3.1.2. A vizsgált személyek munkahely típusa szerinti eloszlása

Munkahelytípusként többet is megjelölhettek a vizsgált személyek, ez az oka amiért 111,9 %-ban érkezett a végeredmény. (Fedés az egyetem és a középiskola között lép fel.) (1. táblázat)

1. táblázat A vizsgált személyek munkahely típusa szerinti eloszlása

Munkahely típusa	Fő	%
Óvoda	91	23,6
Általános iskola	246	63,9
Gimnázium	38	9,9
Szakközépiskola	18	4,7
Szakgimnázium	34	8,8
Főiskola	0	0
Egyetem	4	1,0
Összesen	431	111,9

Forrás: Saját táblázat

3.2. Vizsgálat módszere

Kérdőívemben kezdve az általános kérdésektől (nem, kor, végzettség) kitértem a munkavégzés helyével kapcsolatos adatokra. Következőekben a pályaválasztás miertjére kérdeztem rá és a munkával, illetve gyermekekkel otthon töltött évek számára. Felsoroltam külső és belső tulajdonságokat, melyeket egy négyes skálán kellett értékelniük a kérdőív kitöltőinek, először a gyermektelen időszakra vonatkozóan, utána pedig a gyermekvállalás után. Így a kapott adatokat könnyen összevethettem. Végül pedig a napirendi változásokra és prioritásokra kérdeztem rá.

4. Eredmények bemutatása

4.1. A fővárosi pedagógusok között a külső és belső tulajdonságok pozitív változása nagyobb, mint a városi vagy községi tanároké

Függetlenül a munkahely településétől, minden külső tulajdonságot tekintve csökkentek az értékek a pedagógusok véleménye alapján gyermekvállalás után. A fővárosi pedagógusok körében enyhe javulás látható a sminkhasználat terén, városi pedagógusoknál enyhén javult az ápoltság és a divatkövetés, községen tanító pedagógusoknál nem mutatott egy tulajdonság esetén sem javuló értéket a vizsgálat.

A belső tulajdonságra vonatkozó eredményeket a legmagasabb értéket választók közötti különbségekre alapozva százalékosan jelöltem meg, így áttekinthetőbb a pozitív változások mértéke.

Általánosságban csaknem ugyanazokban a tulajdonságokban figyelhető meg pozitív változás, ezek a következetesség, az empátia, a megértés, a tolerancia. A gondoskodás és a figyelmesség a városban dolgozó pedagógusok körében mutatott nagy százaléku fejlődést, érdemesnek gondoltam ezeket a területeket is összehasonlítani a budapesti és községi dolgozókéval.

A következetesség tekintetében a városban és a községben tevékenykedő pedagógusok egyenlően fejlődtek és nagyobb arányban, mint a fővárosban tanítók. Kimagasló fejlődést mutatnak a városi pedagógusok empátia terén, míg megértésben a fővárosi pedagógusok járnak élen. A toleranciát, gondoskodás és figyelmességet tekintve is a városban dolgozó pedagógusok mutatnak nagyobb fejlődést, mint a Budapesten vagy községben tanítók. (2. táblázat)

Ezen kívül enyhe javulást mutatott a fővárosi pedagógusoknál a türelem, a szorgalom, a távolságtartás, a hangulat, a teljesítményorientáltság, a figyelmesség, a szavatartósság és a tanulók környezet iránti érdeklődés. Enyhe eredményjavulás a városi pedagógusok körében is megfigyelhető, mégpedig szorgalom, felkészültség, magabiztosság és hangulat terén. Hasonlóan kis mértékű javulást mutatnak a községben dolgozó pedagógusok távolságtartásban, nyitottságban, segítőkészségben és a tanulók környezete iránti érdeklődésben.

A hipotézisem nem nyert igazolást, ugyanis külső tulajdonságokat tekintve nem történt kiemelkedő fejlődés, belső tulajdonságokat tekintve pedig a városban dolgozó pedagógusok tulajdonságai változtak nagyobb mértékben pozitív irányban.

2. táblázat Belső tulajdonságok változása munkahely települése szerint

	Következetesség	Empátia	Megértés	Tolerancia	Gondoskodás	Figyelmesség
Főváros	24	22	33	17	22	7
Város	28	36	31	28	28	22
Község, falu	28	21	16	10	20	12

Forrás: Saját táblázat

4.2. Az általános iskolákban tanítók belső személyiségjegyeinek pozitív irányba történő változása nagyobb mértékű, mint az óvodában, középiskolában vagy a felsőoktatásban dolgozó pedagógusoké

91 óvodapedagógus, 246 általános és 90 középiskolai tanár szerepel a vizsgálatban, a 4 egyetemi docens az előbb felsorolt intézménytípusok valamelyikében is tart foglalkozást, értékeik ott is megjelennek, így az amúgy sem reprezentatív értéket nem tüntettem fel.

Munkahelytípust illetően öt olyan közös terület volt, amely tulajdonságokban hasonlóan nagy mértékű javulás történt gyermekvállalás után. Az empátiát, megértést és gondoskodást figyelve kiugróan szerepelnek az általános iskolai pedagógusok. A következetesség értékelésénél is nagy mértékű változást mutatnak, de az óvodai és középiskolai pedagógusok is 24 %-ban hoztak javulást ezen a téren. A vizsgálat kimutatta, hogy magabiztosságban a középiskolában tanítók értékei növekedtek a leginkább gyermekvállalás után.

Ebben az esetben is a legnagyobb értéket választók közötti különbségekre alapozva százalékosan jelöltem meg az eredményt, így áttekinthetőbb a pozitív változások mértéke. Összegezve a kapott adatokat, ez az állításom igazolást nyert, bár inkább összetettebb mértékben, mint egyöntetűen. (3. táblázat)

Érdemes megemlíteni a kisebb mértékű pozitív változásokat is. Az óvodapedagógusoknál ez az eredmény az önbizalomban, a toleranciában, a figyelmességben, a nyitottságban és a tanulók környezete iránti érdeklődésben nyilvánul meg. Az általános iskolai tanárok körében enyhe fejlődést mutatott az önbizalom, a nyitottság, a szavatartóság, a tanulók környezete iránti érdeklődés és a segítőkészség. A középiskolában tanító pedagógusok pedig gyerekvállalás után kis mértékű fejlődést mutatnak saját önértékelésük alapján távolságtartás, tolerancia, figyelmesség, nyitottság és kulturáltság terén.

3. táblázat Belső tulajdonságok változása munkahely típusa szerint

	Következetesség	Empátia	Megértés	Magabiztosság	Gondoskodás
Óvoda	24	12	15	16	12
Általános iskola	33	40	34	16	32
Középiskola	24	25	18	17	21

Forrás: Saját táblázat

4.3. A nagycsaládos pedagógusoknál határozottabb a belső tulajdonságok pozitív változása, az 1-2 gyermeket nevelő pedagógusokhoz képest

A vizsgálatban 304 olyan család vett részt, ahol egy vagy két gyermeket nevelnek, és 81 olyan pedagógus töltötte ki a kérdőívet, akinek a családjában 3, 4 vagy 4-nél több gyermek van.

Hasonlóan az előző két hipotézisem igazolásához, itt is százalékosan jelöltem meg a belső tulajdonságokban bekövetkező pozitív változásokat. Összehasonlításnak azokat a területeket választottam, ahol minden családtípus magas fejlődést ért el. Az eredményben látszik, hogy minden esetben a nagycsaládos pedagógusok értékei a magasabbak. (4. táblázat)

Ezen kívül érdemes megemlíteni, hogy a kiscsaládos pedagógusok fejlődést mutattak még magabiztosság, tanulók környezete iránti érdeklődés, nyitottság, türelem, önbizalom, szavatartóság, segítőkészség és becsületesség területén is. A nagycsaládos pedagógusoknál is látható enyhe pozitív változás a türelemben, az önbizalomban, a magabiztosságban, a tanulók környezete iránti érdeklődésben, a nyitottságban és a segítőkészségben.

4. táblázat Belső tulajdonságok változása gyermekek számától függően

	Következetesség	Empátia	Megértés	Tolerancia	Figyelmesség	Gondoskodás
1-2 gyermek	27	31	26	17	15	25
Nagycsalád	33	32	37	29	27	29

Forrás: Saját táblázat

4.4. A kisgyermeket nevelő pedagógusok türelmesebbek, mint az idősebb gyermekeket nevelők.

Az 5. és 6. táblázatban a türelemre vonatkozó változásokat ragadtam ki. Látható, hogy a kisgyermekes pedagógusoknál nő az egyes és a kettes értéket, de csökken a hármas és a négyes értéket választó pedagógusok száma, amely a tulajdonság értékbeli csökkenését mutatja. Ezzel ellentétben, az idősebb gyermeket nevelő pedagógusok esetén legnagyobb mértékben a négyes értéket válaszul adó pedagógusok száma nő gyermekvállalásuk után, mely a tulajdonság javulására enged következtetni.

Így az állításom nem nyert igazolást, ugyanis a vizsgálat eredménye alapján az idősebb gyermekeket nevelő pedagógusok türelmesebbek, mint a kisgyermekesek.

5. táblázat Türellem gyermekvállalás előtt

	1 érték	2 érték	3 érték	4 érték
Kisgyermekesek	4	11	45	47
Idősebb gyermek(ek)	11	75	161	167

Forrás: Saját táblázat

6. táblázat Türellem gyermekvállalás után

	1 érték	2 érték	3 érték	4 érték
Kisgyermekesek	7	19	40	41
Idősebb gyermek(ek)	9	49	154	202

Forrás: Saját táblázat

Összegzés

Összességében kijelenthetem, hogy a pedagógusokban saját elmondásuk és véleményük alapján határozottan végbemegy személyiségváltozás gyermekvállalás hatására.

A külső tulajdonságoknál prioritásbeli csökkenés figyelhető meg, de a belső jellemvonásokat tekintve a következetesség, empátia, megértés, tolerancia és gondoskodás kiugróan javult, ezt bizonyítja a belső tulajdonság értékelésénél, a napirend változásánál és a nevelési helyzet példájánál kimutatott eredmények. Azonban csaknem minden szintéren határozottan romlik az energia és a teljesítményorientáltság, hiszen gyermekvállalás után az szülők fontossági sorrendje merőben átalakul, háttérbe szorulnak eleinte előnyt élvező területek, hogy a szülők a lehető legtöbb időt tölthessék gyermekeikkel.

Irodalomjegyzék

Andorka R. (2006): Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest Forrás: https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_bevezetes_a_szociologiaba/ch11.html#id572969
Letöltés ideje: 2020.04.30

- Antal J. (2013): És veled ki törődik? A pedagógus lelki egészsége. Barbori Bt. Győr
- Ariés, P. (1987): Gyermek, család, halál. Gondolat, Budapest
- Bodonyi E. – Busi E. – Hegedűs J. – Magyar E. – Vizely Á. (2006): Család, gyerek, társadalom, Bölcsész Konzorcium, Budapest
- Bognárné Kocsis J.: A családi nevelés és a szülői hivatás sajátosságai, feladatai. Forrás: https://www.researchgate.net/publication/325580081_A_csaladi_neveles_es_a_szuloi_hivatas_sajatossagai_feladatai
Letöltés ideje: 2020.04.30.
- Borbáth K. (2010): Háttértényezők vizsgálata pedagógusnők mentálhigiénés állapotjellemzőiben. In: Fejlesztő Pedagógus, 6. sz. p46-53
- Capel, S. – Leas, M – Turner, T. (2005): Learning to teach in Secondary School- A companion to school experience. Taylor & Francis Ltd, London
Forrás: <https://bit.ly/3tg1EzA> Letöltés ideje: 2020.05.01.
- Csengerné Kovács E. (2011): Nemzedékek nevelői. Hungaro-Dalton Egyesület, Győr
- Csepeli Gy. (2015): A szervezkedő ember. Kossuth Kiadó, Budapest
- Dráviczki S. (2002): A pedagógus. Bessenyei György Könyvkiadó, Nyíregyháza, p100
- Falus I. (2011): Tanári pályaalakultság – kompetenciák – sztereotípek – Nemzetközi áttekintés. Eszterházy Károly Főiskola Kiadója, Eger
- Falus I. – Kimmel M. (2003): A portfólió. Oktatás-módszertani Kiskönyvtár, Gondolat Kiadó, Budapest, p60-62
- Fürstné Kólyi E. (1999): A pedagógus új típusú feladatai a modern iskolában. Flaccus Kiadó, Budapest
- Gyökössy E. (2015): Kapcsolatápolás. Szent Gellért Kiadó, Budapest
- H. Sas J. (1984): Nőies nők és férfias férfiak. A nőkkel és férfiakkal kapcsolatos társadalmi sztereotípiák élete, eredete és szocializációja. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Heather M. Claypool – Diane M. Mackie – Eliot R. Smith (2016): Szociálpszichológia. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest
- Hegyi I. (1996): Siker és kudarc a pedagógus munkájában. Okker Oktatási Iroda, Budapest
- Karácsony S. (2002): Ocsúdó magyarság. Széphalom Könyvműhely, Budapest
- Koltói R.: Pedagógiai pszichológiai jegyzet óvodapedagógus. Forrás: http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Pedagogiai_pszichologia_jegyzet_voda_pedagogusoknak/43_gyermeknevelsi_modellek.html
Letöltés ideje: 2020.04.30.
- Kosztel K.: A pedagógus, ha szülő In: Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesülete. 2014. január 13. Forrás: <http://osztalyfonok.hu/cikk.php?id=1329>
Letöltés ideje: 2020.04.30.

Kraiciné Szokoly M. (2006): Pedagógus-andragógus szerepek és kompetenciák az ezredfordulón. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest

Kovács E. (2011): A tanári identitás alakulása a társadalmi szerepek tükrében. In: Kéri Katalin (szerk.): Társadalmi nem és oktatás. PTE BTK, Pécs Forrás: <http://mek.oszk.hu/09600/09689/html/index.html>

Letöltés ideje: 2020.04.30.

Kovács E. (2012): Tanár(nő)kép a rendszerváltás előtt és után. TNTeF Journal, 2. 2. p55-73 Forrás: http://tntefjournal.hu/vol2/iss2/05_kovacs.pdf

Letöltés ideje: 2020.04.30.

Központi Statisztikai Hivatal Forrás:

http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_demografia

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/gyemekvallalasneveles.pdf>

Letöltés ideje: 2020.04.30.

Kurt Lewin vezetési stílusok kísérlete. Forrás:

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/0007_e6_alkalmazotti_vezetes_scorm/lewin_kiserlete_aD6dEhuZiAH3zK03.html

Letöltés ideje: 2020.05.01.

Lefrancois, R. Guy (1988): Psychology for teaching. Wadsworth Publishing Company, Belmont

Mi a legfontosabb szülői feladat/képesség? Forrás: <https://infogram.com/szuloi-feladatok-1h0n25pppgqz6pe>

Letöltés ideje: 2020.04.30.

Molnár E. (1996): Az anyaság pszichológiája. Akadémiai Kiadó, Budapest

Murinkó L.: A nemi szerepekkel és a családdal kapcsolatos attitűdök európai kitekintésben: értékek és gyermekgondozás

http://szociologia.hu/dynamic/murinko_67_101old.pdf

Letöltés ideje: 2020.04.30.

N. Kollár K. – Szabó É.: Pszichológia pedagógusoknak Forrás: https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_pszichologia_pedagogusoknak/ch22s02.html

Letöltés ideje: 2020.04.30.

Nádasi E. (2019): Pedagógus életpályamodell: Igazságtalan hátrány a kisgyermekes anyáknak. NCL, 04.18. Forrás:

<https://ncl.hu/ezvan/20190418/pedagogus-eletpalyamodell-anya-hatrany/>

Letöltés ideje: 2020.04.30.

Nagy I. (2001): A családfő intézménye-nemi szerepek a családban. Forrás: <http://old.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a501.pdf>

Letöltés ideje: 2020.05.01.

Nikitscher P.: Milyen a jó pedagógus? – elvárások, szerepek, kompetenciák az empirikus kutatások tükrében. Forrás: <https://ofi.oh.gov.hu/publikacio/milyen-jo-pedagogus-elvarasok-szerepek-kompetenciak-az-empirikus-kutatasok-tukreben>

Letöltés ideje: 2020.04.30.

Oktatási Hivatal: Útmutató a pedagógusok minősítési rendszerében a Pedagógus I. és Pedagógus II. fokozatba lépéshez Forrás:

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/kiadvanyok/utmutato_a_pedagogusok_minositesi_rendszereben_6.pdf Letöltés ideje: 2020.04.30.

Szakdolgozati kérdőív, 2020

<https://www.survio.com/survey/d/F2J8K8U9Y9V0B7G4D>

Letöltés ideje: 2020.05.01.

Szebeni R. (2011): Pedagógusok személyiségvizsgálata. Alkalmazott pszichológia, 3. sz. p5-21 Forrás:

http://www.eltereader.hu/media/2013/05/APA_2011_3.pdf#page=7

Letöltés ideje: 2020.04.30.

Pongrácz T.: Nemi szerepek társadalmi megítélése Forrás:

<https://tarki.hu/sites/default/files/adatbank-h/kutjel/pdf/a966.pdf>

Letöltés ideje: 2020.04.30.

Thun É. (2012): A pedagógusnők identitástudata. Pannon Egyetem, Pápa

Torgyik J. (2007): A tanári szerep dimenziói. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, p87-103

Trencsényi L. (1988): Pedagógusszerepek az általános iskolában. Akadémiai Kiadó, Budapest

Zétényi Á. (1997): A hatékony tanár. In: Mészáros Aranka (szerk.): Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest

<https://docplayer.hu/421514-A-hatekony-tanar-zetenyi-agnes.html>

Letöltés ideje: 2020.04.30.